Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MICHALA BOBEKA
od 10. siječnja 2017.[1]

Predmet C-529/15

Gert Folk
protiv
Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Verwaltungsgerichtshof (Upravni sud, Austrija))

„Direktiva 2004/35/EZ – Odgovornost za okoliš – Rad hidroelektrane – Odobrenje i rad prije proteka roka za prenošenje direktive – Vremensko područje primjene – Definicija štete u okolišu nanesene vodama – Nacionalno pravo koje isključuje štetu pokrivenu odobrenjem – Isključenje nepovoljnih utjecaja na koje se primjenjuje članak 4. stavak 7. Direktive 2000/60/EZ – Pristup pravosuđu u pitanjima okoliša – Procesna legitimacija za postupke preispitivanja – Osobe koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene“

I – **Uvod**

1. Godine 1998. izdano je odobrenje za hidroelektranu na rijeci Mürz u Austriji. Ona je u pogonu od 2002. G. Folk (u daljnjem tekstu: tužitelj) nositelj je ribolovnog prava na obje obale rijeke nizvodno od elektrane. Tužitelj smatra da rad elektrane uzrokuje značajne i ponavljajuće kratkoročne promjene u razini vode. Zbog toga se pojedina područja koja se nalaze pod vodom prilično brzo isušuju. To dovodi do odvajanja ispusnih područja od riječnog toka zbog čega se male i mlade ribe ne mogu kretati nizvodno. Ribe umiru.

2. Tužitelj je podnio pritužbu nadležnom tijelu. No ona je odbijena jer elektrana ima odobrenje za rad. Sud koji je uputio zahtjev – austrijski Verwaltungsgerichtshof (Upravni sud, Austrija) – postavlja niz pitanja koja se odnose na tri problema. Prvi problem odnosi se na vremensko područje primjene Direktive 2004/35/EZ (u daljnjem tekstu: Direktiva o odgovornosti za okoliš)[2]. Drugi problem se odnosi na usklađenost definicije štete u okolišu u austrijskom pravu s Direktivom o odgovornosti za okoliš jer u pogledu voda ona isključuje svaku štetu koja je „pokrivena odobrenjem”. Nacionalni sud također postavlja pitanje o ulozi članka 4. stavka 7. Direktive 2000/60/EZ (u daljnjem tekstu: Okvirna direktiva o vodama)[3] u definiciji „štete nanesene vodama” iz Direktive o odgovornosti za okoliš. Treći problem odnosi se na to jesu li odredbe nacionalnog prava koje osobama s ribolovnim pravom onemogućuju pokretanje postupka preispitivanja u skladu s odredbama koje uređuju pristup pojedinaca pravosuđu na temelju Direktive o odgovornosti za okoliš.

1 — Izvorni jezik: engleski

2 — Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL 2004., L 143, str. 56.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 26., str. 58.), kako je izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006. (SL 2006., L 102, str. 15) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 34., str. 68.), te Direktivom 2009/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. (SL 2009., L 140, str. 114.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 26., str. 158.).

3 — Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL 2000., L 327, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 1., str. 48.)

II – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

1. Direktiva o odgovornosti za okoliš

3. Člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš (u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku) predviđeno je da „šteta u okolišu" znači „šteta nanesena vodama, a to je svaka šteta koja značajno nepovoljno utječe na ekološko, kemijsko i/ili količinsko stanje i/ili ekološki potencijal dotičnih voda u skladu s definicijom iz Direktive 2000/60/EZ, s izuzetkom nepovoljnih utjecaja na koje se primjenjuje članak 4. stavak 7. te Direktive". Prema članku 2. stavku 5. te direktive „vode" znači sve vode na koje se primjenjuje Direktiva 2000/60/EZ.

4. Članak 12. stavak 1. Direktive o odgovornosti za okoliš, naslovljen „Zahtjev za djelovanje" glasi:

„Fizičke ili pravne osobe:

(a) koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene štetom u okolišu; ili

(b) koje imaju dovoljan interes u pogledu donošenja odluka o okolišu koje se odnose na štetu ili, alternativno;

(c) koje se pozivaju na povredu prava ako je to preduvjet u upravnom postupovnom pravu države članice,

imaju pravo iznijeti nadležnom tijelu sve primjedbe koje se odnose na slučajeve štete u okolišu ili prijeteće opasnosti od štete koje su im poznate, kao i zahtijevati da nadležno tijelo djeluje na temelju ove Direktive.

Države članice utvrđuju ‚dovoljan interes' i ‚narušavanje prava'.

[…]"

5. Člankom 13. Direktive o odgovornosti za okoliš koji se odnosi na „Postup[ke] preispitivanja" predviđeno je:

„1. Osobe iz članka 12. stavka 1. mogu se obratiti sudu ili drugom neovisnom i nepristranom javnom tijelu nadležnom za preispitivanje formalne i materijalne zakonitosti odluka, radnji ili nedjelovanja nadležnog tijela prema ovoj Direktivi.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje odredbe nacionalnog prava kojima se uređuje pristup pravosuđu ni one kojima se propisuje da se prije pokretanja sudskog postupka moraju iscrpiti upravni postupci."

6. Člankom 17. Direktive o odgovornosti za okoliš, naslovljenim „Vremensko određenje primjene", predviđeno je da se direktiva ne primjenjuje:

„– na štetu koju su prouzročili emisija, događaj ili iznenadni događaj prije datuma iz članka 19. stavka 1.,

– na štetu koju su prouzročili emisija, događaj ili iznenadni događaj nakon datuma iz članka 19. stavka 1. ako proizlaze iz posebne djelatnosti koja se obavljala i završila prije navedenog datuma,

– na štetu, ako je od emisije, događaja ili iznenadnog događaja koji je prouzročio štetu prošlo više od 30 godina.”

2. Okvirna direktiva o vodama

7. Člankom 4. stavkom 7. Okvirne direktive o vodama predviđeno je da države članice ne krše tu direktivu u slučaju:

— da je nepostizanje dobrog stanja podzemnih voda, dobrog ekološkog stanja ili, gdje je to odgovarajuće, dobrog ekološkog potencijala, ili nesprečavanje pogoršanja stanja površinskih ili podzemnih voda posljedica novonastalih promjena fizičkih karakteristika tijela površinske vode ili promjena razine tijela podzemne vode, ili

— da je nesprečavanje pogoršanja od vrlo dobrog stanja prema dobrom stanju tijela površinske vode rezultat novih ljudskih aktivnosti u području održivog razvoja

ako su zadovoljeni svi sljedeći uvjeti:

(a) poduzeti su svi praktični koraci za ublažavanje negativnog utjecaja na stanje vodnog tijela;

(b) razlozi tih modifikacija i promjena izričito su navedeni i objašnjeni u planu upravljanja riječnim slivom iz članka 13. te da se ciljevi preispituju svakih šest godina;

(c) razlozi tih modifikacija i promjena od prevladavajućeg su javnog interesa i/ili su koristi za okoliš i društvo od postizanja ciljeva iz stavka l. manj[e] od koristi za ljudsko zdravlje, sigurnost i održivi razvoj, koje proizlaze iz tih modifikacija i promjena; i

(d) korisni ciljevi kojima služe te promjene stanja vode ne mogu se iz tehničkih razloga ili zbog nerazmjernih troškova postići drugim sredstvima koja predstavljaju znatno bolju ekološku opciju.”

B – *Austrijsko pravo*

8. Direktiva o odgovornosti za okoliš prenesena je u Austriji na saveznoj razini Bundes-Umwelthaftungsgesetzom (Savezni zakon o odgovornosti za okoliš, u daljnjem tekstu: B-UHG)[4]. U skladu s člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a, „šteta u okolišu” obuhvaća „svaku značajnu štetu nanesenu vodi, odnosno, svaku štetu koja značajno nepovoljno utječe na ekološko, kemijsko ili količinsko stanje ili ekološki potencijal voda u smislu Wasserrechtsgesetza (Zakon o vodama, u daljnjem tekstu: WRG[5]) iz 1959. […] i koja nije pokrivena odobrenjem izdanim na temelju WRG-a […]”.

9. Prema članku 11. B-UHG-a:

„1. Fizičke ili pravne osobe čija prava mogu biti povrijeđena zbog štete u okolišu mogu u pisanoj pritužbi zahtijevati od okružnog upravnog tijela na čijem je području djelovanja nastala navodna šteta u okolišu da postupi u skladu s člankom 6. i člankom 7. stavkom 2. […]

2. U smislu prve rečenice stavka 1. „prava” obuhvaćaju […]

(2) u vezi s vodom: postojeća prava u smislu članka 12. stavka 2. [WRG-a][…]”

4 — BGBl. I, br. 55/2009 od 19. lipnja 2009.

5 — BGBl. br. 215/1959 od 16. listopada 1959. kako je naknadno izmijenjen.

III – **Činjenice, postupak i prethodna pitanja**

10. Društvo Wasserkraftanlagen Mürzzuschlag GmbH upravlja hidroelektranom na rijeci Mürz s ispusnim područjem od 1455 m. Tužitelj ima ribolovno pravo na objema obalama rijeke Mürz nizvodno od elektrane dužinom od oko 12 km.

11. Elektrana je dobila odobrenje za rad odlukom koju je 1998. donio Landeshauptmann von Steiermark (predsjednik pokrajine Štajerske) od 1998. U pogonu je od 2002. godine.

12. Tužitelj je 29. rujna 2009. podnio pritužbu u pogledu okoliša Bezirkshauptmannschaftu Mürzzuschlag (u daljnjem tekstu: upravno tijelo okruga Mürzzuschlag) u skladu s postupkom iz članka 11. B-UHG-a. Naveo je da je hidroelektrana uzrokovala značajnu štetu u okolišu, što je poremetilo prirodno razmnožavanje riba. Značajne kratkoročne promjene u razini vode dovode do brzog isušivanja područja pod vodom zbog čega se ispusna područja odvajaju od toka rijeke. To onemogućuje nizvodno kretanje malim i mladim ribama. Ribe uzastopno umiru duž rijeke. Tužitelj je naveo da se to može pripisati nepostojanju odvodnog kanala hidroelektrane i načinu njezina rada.

13. Upravno tijelo okruga Mürzzuschlag i, potom, Unabhängiger Verwaltungssenat für die Steiermark (Neovisno upravno vijeće pokrajine Štajerske) (u daljnjem tekstu: UVS), odbili su tužiteljevu pritužbu. Odluka UVS-a od 15. svibnja 2012. u bitnome se temeljila na činjenici da je predsjednik pokrajine Štajerske izdao odobrenje za rad hidroelektrane. Tom je odlukom također propisan dopušteni volumen spremnika. Stoga je šteta na koju se tužitelj poziva bila pokrivena odobrenjem izdanim na temelju WRG-a. Zbog toga, u skladu s člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a, nije bilo štete u okolišu.

14. Tužitelj pobija odluku UVS-a pred sudom Verwaltungsgerichtshof (Upravni sud, Austrija), sudom koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku. On tvrdi da B-UHG nije u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš: svako odobrenje izdano na temelju WRG-a ne bi trebalo isključivati štetu u okolišu.

15. U tim je okolnostima sud koji je uputio zahtjev odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Primjenjuje li se [Direktiva o odgovornosti za okoliš][…] i na štete koje su doduše nastupile nakon datuma navedenog u članku 19. stavku 1. Direktive o odgovornosti za okoliš, ali koje potječu od postrojenja (hidroelektrana) koje je odobreno i koje je započelo s radom prije tog datuma i koje su pokrivene odobrenjem na temelju vodnog zakonodavstva?

2. Protivi li se [Direktiv[i] o odgovornosti za okoliš], osobito njezini[m] članci[ma] 12. i 13., nacionaln[i] propis […] koji osobama koje imaju dozvolu za ribolov brani provođenje postupka preispitivanja u smislu članka 13. Direktive o odgovornosti za okoliš u odnosu na štetu u okolišu u smislu članka 2. točke 1. (b) Direktive?

3. Protivi li se Direktiv[i] o odgovornosti za okoliš, osobito njezin[om] član[ku] 2. točk[i] 1.(b), nacionaln[i] propis […] koji štetu koja ima značajne nepovoljne utjecaje na ekološko, kemijsko ili količinsko stanje ili ekološki potencijal dotičnih voda, izuzima iz pojma ‚štete u okolišu', ako je šteta pokrivena odobrenjem na temelju propisa nacionalnog zakonodavstva?

4. U slučaju potvrdnog odgovora na treće pitanje:

Treba li u slučajevima u kojima se pri odobrenju koje se dodjeljuje sukladno nacionalnim propisima ne ispitaju kriteriji iz članka 4. stavka 7. [Okvirne direktive o vodama] (odnosno nacionalnih odredaba kojima je ona prenesena), prilikom ispitivanja pitanja postoji li šteta u okolišu u smislu članka 2. točke 1.(b) [Direktive o odgovornosti za okoliš], izravno primijeniti članak 4. stavak 7. [Okvirne direktive o vodama] i ispitati jesu li ispunjeni kriteriji iz te odredbe?"

16. Tužitelj, austrijska Vlada i Komisija podnijeli su pisana očitovanja. Tužitelj i Komisija sudjelovali su na raspravi održanoj 19. listopada 2016.

IV – **Ocjena**

17. Ovo mišljenje strukturirano je kako slijedi. Kao prvo, ispitat ću vremensko područje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš (A). Kao drugo, ispitat ću dva pitanja koja se odnose na definiciju „štete u okolišu". Osobito ću ispitati je li isključenje koje je u austrijskom pravu određeno u pogledu štete „pokrivene odobrenjem" usklađeno s definicijom štete nanesene vodama iz članka 2. stavka 1. točke (b) Direktive o odgovornosti za okoliš (B). Zatim ću razmotriti pitanje vezano uz isključenje sadržano u definiciji „nepovoljni utjecaji na koje se primjenjuje članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama" (C). Na kraju ću razmotriti pitanje procesne legitimacije nositelja ribolovnog prava (članci 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš) (D).

A – *Prvo pitanje — vremensko određenje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš*

18. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita primjenjuje li se Direktiva o odgovornosti za okoliš na štetu koja je nastala *nakon* datuma prenošenja direktive, ali koja je posljedica rada hidroelektrane za koju je izdano odobrenje i koja je započela s radom *prije* tog datuma.

19. Države članice su morale prenijeti Direktivu o odgovornosti za okoliš u nacionalno pravo do 30. travnja 2007. (članak 19. stavak 1. Direktive o odgovornosti za okoliš). Člankom 17. Direktive o odgovornosti za okoliš dodana su tri vremenska pojašnjenja, ili bolje rečeno isključenja u pogledu toga. Prva alineja članka 17. Direktive o odgovornosti za okoliš, koja je relevantna za okolnosti ovog predmeta, predviđa da se ta direktiva ne primjenjuje „na štetu koju su prouzročili emisija, događaj ili iznenadni događaj prije datuma iz članka 19. stavka 1.".

20. Sud koji je uputio zahtjev ističe da je odobrenje za rad elektrane izdano 1998. i da je ona u pogonu od 2002. Oba ova datuma prethode 30. travnja 2007. Međutim, tvrdi se da je šteta nastala nakon tog datuma. Sud koji je uputio zahtjev pita primjenjuje li se prva alineja članka 17. Direktive o odgovornosti za okoliš (prenesena člankom 18. B-UHG-a). Dvoji oko toga što predstavlja „događaj" ili „iznenadni događaj" u kontekstu štete uzrokovane radom hidroelektrane. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ako je „događaj" ili „iznenadni događaj" početak rada hidroelektrane, Direktiva o odgovornosti za okoliš nije primjenjiva.

21. Tužitelj navodi da „događaj" ili „iznenadni događaj" koji uzrokuje štetu nije početak rada elektrane. Uzrok štete je ponavljajući događaj (zaustavljanje turbine) do kojeg dolazi nekoliko puta godišnje i koji se ponavljao nakon 30. travnja 2007. Austrijska vlada navodi da je odlučujući element za tumačenje prve alineje članka 17. to je li šteta nastala prije ili nakon proteka roka za prenošenje direktive. Zato se Direktiva o odgovornosti za okoliš primjenjuje na svaku štetu koja još uvijek nastaje nakon 30. travnja 2007. zbog rada elektrane za koju je izdano odobrenje i koja je stavljena u pogon prije tog datuma. Prema mišljenju Komisije, članak 17. jasno predviđa da je „događaj" koji uzrokuje štetu „posljedica" određene „djelatnosti", ali taj događaj ne izjednačuje s tom djelatnošću.

22. Dakle, sud koji je uputio zahtjev i stranke koje su podnijele pisana očitovanja Sudu predlažu različite relevantne vremenske trenutke: (i) datum izdavanja odobrenja; (ii) početak rada elektrane; i (iii) pojedinačne (ponavljajuće) događaje – odnosno zaustavljanje turbine koje uzrokuje promjene u razini vode. Sud koji je uputio zahtjev želi utvrditi koji od tih triju vremenskih trenutaka predstavlja „događaj" ili „iznenadni događaj" u smislu prve alineje članka 17.

23. Prema mojem mišljenju, nema sumnje da se relevantni „događaji” ili „iznenadni događaji” odnose na treću kategoriju: stvarne fizičke promjene u vodostaju rijeke koje su izravan i nužan razlog nastanka štete na koju se tužitelj poziva.

24. To potvrđuje i sudska praksa Suda iz koje proizlazi da se na temelju prve i druge alineje članka 17. Direktive o odgovornosti za okoliš, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 30., direktiva primjenjuje na štetu koju su prouzročili emisija, događaj ili iznenadni događaj koji su se dogodili 30. travnja 2007. ili nakon njega, „ako te štete proizlaze iz djelatnosti koje su se obavljale na taj datum ili nakon tog datuma, ili iz djelatnosti koje su se obavljale prije tog datuma, ali koje se prije navedenog datuma nisu završile” [6].

25. Tako su i događaji koji se nastavljaju i ponavljajući događaji koji uzrokuju štetu nakon 30. travnja 2007. obuhvaćeni Direktivom o odgovornosti za okoliš. Zadaća je nacionalnog suda koji podrobno poznaje ovaj predmet da utvrdi o kojoj je vrsti događaja ovdje riječ i ulazi li predmetna šteta u vremensko područje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš [7]. Iz informacija podnesenih Sudu proizlazi da relevantan „događaj” ili „iznenadni događaj” u ovom slučaju nije ni izdavanje odobrenja za rad elektrane ni početak njezina rada, nego pojedinačni događaji prilikom kojih rad elektrane dovodi do promjena u razini vode.

26. Nije relevantna činjenica da je šteta na koju se tužitelj poziva posljedica rada elektrane za koju je odobrenje za rad izdano prije roka utvrđenog Direktivom o odgovornosti za okoliš i koja je započela s radom prije tog roka.

27. Prvom alinejom članka 17. Direktive o odgovornosti za okoliš isključeni su jedino događaji ili iznenadni događaji koji su se dogodili prije roka za prenošenje direktive. Suprotno tome, njome nisu isključeni novi događaji ili iznenadni događaji koji nastanu iz djelatnosti koja je započela prije tog datuma, ali se nastavila nakon njega. Stoga se slažem sa stajalištem koje je nezavisna odvjetnica Kokott iznijela u svojemu mišljenju u predmetu ERG i dr.: Direktiva o odgovornosti za okoliš mora se primjenjivati ako je nastavljena djelatnost koja je započela prije stupanja na snagu direktive uzrokovala novu štetu u okolišu nakon 30. travnja 2007 [8].

28. Sustavno tumačenje više članaka Direktive o odgovornosti za okoliš također potvrđuje da se pojmovi „iznenadni događaj” ili „događaj” ne mogu izjednačiti s pojmom „djelatnosti”. Pojam „profesionalna djelatnost” neovisno je definiran u članku 2. stavku 7. kao „svaka djelatnost koja se obavlja u okviru gospodarske djelatnosti ili poduzeća, neovisno o tome je li privatna ili javna, profitna ili neprofitna”. U članku 3. definirano je materijalno područje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš pozivanjem na „profesionalne djelatnosti” navedene u njezinu Prilogu III., bez obzira na to kada su te djelatnosti započele.

29. Člankom 17. utvrđeno je vremensko područje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš s ciljem zaštite pravne sigurnosti zabranom retroaktivne primjene direktive. Njegovom drugom alinejom isključuje se šteta koju su prouzročili emisija, događaj ili iznenadni događaj koji su se dogodili nakon roka za prenošenje direktive samo ako se djelatnost iz koje oni proizlaze obavljala i završila prije tog datuma. Kako primjećuje Komisija, kada bi početak rada hidroelektrane – odnosno, početak „djelatnosti” – izjednačili s „događajem” ili „iznenadnim događajem”, druga alineja članka 17. Direktive o odgovornosti za okoliš ne bi imala nikakvog smisla.

6 — Presude od 9. ožujka 2010., ERG i dr. (C-378/08, EU:C:2010:126 t. 40. i 41.); i od 9. ožujka 2010., ERG i dr. (C-379/08 i C380/08, EU:C:2010:127, t. 34.); rješenje od 9. ožujka 2010., Buzzi Unicem i dr. (C-478/08 i -C479/08, nije objavljeno, EU:C:2010:129, t. 32.), i presuda od 4. ožujka 2015., Fipa Group i dr. (C-534/13, EU:C:2015:140, t. 44.).

7 — Presude od 9. ožujka 2010., ERG i dr. (C-378/08, EU:C:2010:126, t. 43.), i od 9. ožujka 2010.,ERG i dr. (C-379/08 i C-380/08, EU:C:2010:127, t. 36.).

8 — Vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice Kokott u predmetu ERG i dr. (C-378/08, EU:C:2009:650, t. 67. i 68.).

30. S obzirom na prethodno navedeno, smatram da bi odgovor na prvo pitanje trebao glasiti: Direktiva o odgovornosti za okoliš primjenjuje se na štetu u okolišu nanesenu vodama koju tijekom neprekinutog rada postrojenja uzrokuje događaj ili iznenadni događaj koji je nastupio nakon datuma iz članka 19. stavka 1. direktive, čak i ako je za postrojenje izdano odobrenje za rad te je ono pušteno u pogon prije tog datuma.

B – *Treće pitanje — definicija „štete nanesene vodama" u Direktivi o odgovornosti za okoliš*

31. Člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a predviđeno je da se šteta u okolišu u pogledu voda sastoji od svake štete koja značajno nepovoljno utječe na ekološko, kemijsko ili količinsko stanje ili ekološki potencijal u smislu WRG-a te „koja nije pokrivena odobrenjem izdanim na temelju [WRG-a]".

32. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, to isključenje znači da, s obzirom na to da je hidroelektrana radila u skladu s odobrenjem izdanim na temelju WRG-a, predmetna šteta ne može biti šteta u okolišu. Sud koji je uputio zahtjev pita je li isključenje štete koja je pokrivena odobrenjem izdanim na temelju nacionalnog prava iz definicije o šteti u okolišu nanesenoj vodama u skladu s člankom 2. stavkom 1. Direktive o odgovornosti za okoliš.

33. Kako ću obrazložiti u nastavku, smatram da takvo automatsko isključenje bez uvažavanja ikakvih razlika doista nije dopustivo. Međutim, uvodno također treba naglasiti da se odgovor dan u ovom mišljenju odnosi samo na posebno pitanje koje je postavio nacionalni sud. On se ne odnosi, pa tako ni na koji način ne prejudicira, druge elemente definicije štete u okolišu, kao što je to kada su i jesu li nepovoljni utjecaji „značajni".

34. Austrijska vlada tvrdi da je članak 4. stavak 1. točka (a) B-UHG-a u skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš. Ona se zalaže za tumačenje te odredbe Direktive o odgovornosti za okoliš s obzirom na Okvirnu direktivu o vodama. Ona tvrdi da se, u skladu s WRG-om, odobrenje može izdati samo ako je zajamčeno da projekt štiti opći interes, naime ako je zajamčeno da taj projekt neće imati značajne nepovoljne utjecaje na kvalitetu vode ili njezino ekološko stanje. Iz tog razloga, prema mišljenju austrijske vlade, ako je određena djelatnost odobrena, ona ne bi smjela dovesti do odgovornosti.

35. Komisija i tužitelj imaju drugačije mišljenje. Navode da isključenje predviđeno u članku 4. stavku 1. točki (a) B-UHG-a nije u skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš. Potonja odredba ne sadržava isključenje u pogledu štete pokrivene odobrenjem.

36. Slažem se s tužiteljem i Komisijom. Stajalište austrijske vlade ne može se podržati.

37. Člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš šteta pokrivena odobrenjem nije općenito isključena iz pojma „šteta u okolišu". Tom se odredbom samo dopušta isključenje nepovoljnih utjecaja iz definicije štete nanesene vodama ako se primjenjuje članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama.

38. Opće isključenje štete pokrivene odobrenjem predviđeno člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a ne može biti obuhvaćeno isključenjem u pogledu nepovoljnih utjecaja iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama. Doseg isključenja koje predviđa austrijsko pravo mnogo je šire i pojmovno prilično različito od isključenja predviđenog u Okvirnoj direktivi o vodama.

39. Člankom 4. stavkom 7. Okvirne direktive o vodama predviđeno je da države članice ne krše tu direktivu u slučaju da je nepostizanje dobrog stanja podzemnih voda, dobrog ekološkog stanja ili potencijala, ili nesprečavanje pogoršanja stanja površinskih ili podzemnih voda posljedica novonastalih promjena fizičkih karakteristika tijela površinske vode ili promjena razine tijela podzemne vode; ili da je nesprečavanje pogoršanja od vrlo dobrog stanja prema dobrom stanju tijela površinske vode rezultat novih ljudskih aktivnosti u području održivog razvoja.

40. Da bi to ograničenje bilo primjenjivo, moraju biti ispunjeni uvjeti utvrđeni u članku 4. stavku 7. točki (a) Okvirne direktive o vodama, navedeni u točki 7. ovog mišljenja[9]. Točno je da države članice moraju odbiti izdati odobrenje za projekte koji mogu dovesti do pogoršanja stanja određenog tijela vode osim ako utvrde da se na projekt primjenjuje ograničenje iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama[10]. Međutim, puko postojanje odobrenja ne znači nužno da su ispunjeni svi kriteriji iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama. Naime, ništa ne jamči da su, ako je izdano odobrenje, uvijek i automatski ispunjeni svi kriteriji iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama. To je osobito slučaj ako su odobrenja izdana prije donošenja Okvirne direktive o vodama. Iz svih tih razloga opće isključenje štete pokrivene odobrenjem predviđeno člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a ne ulazi u iznimku sadržanu u članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive o odgovornosti za okoliš upućivanjem na članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama.

41. Međutim, austrijska vlada dodaje da gore navedeno isključenje ne znači potpuno isključenje odgovornosti. Kao prvo, u skladu sa zakonodavnom povijesti B-UHG-a, ne smatra se da je šteta koja nastane kao posljedica nefunkcioniranja (iznenadni događaji) pokrivena odobrenjem. Kao drugo, na temelju članka 21.a WRG-a državnim je tijelima omogućeno da interveniraju u javnom interesu nakon izdavanja odobrenja propisujući dodatne zahtjeve, prilagodbe, privremena ograničenja, pa čak i zabrane.

42. Smatram da ti argumenti ne dokazuju da je „iznimka odobrenja” iz članka 4. stavka 1. B-UHG-a u skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš.

43. Kao prvo, čak i ako se šteta koja nastane kao posljedica iznenadnih događaja prouzrokovanih nefunkcioniranjem ne bi smatrala „pokrivenom” odobrenjem, ništa ne sprečava nastanak štete zbog „normalnog” rada postrojenja. Takav normalan rad može imati posljedice koje nisu bile predviđene ili očekivane u trenutku izdavanja odobrenja.

44. Kao drugo, činjenica da se, u skladu s odredbama nacionalnog prava o vodama, odobrenja mogu prilagođavati ili da se mogu poduzimati druge korektivne mjere ne jamči da se obveze utvrđene Direktivom o odgovornosti za okoliš primjenjuju i poštuju. Postojanje postupka za izmjenu i praćenje postojećih odobrenja na temelju članka 21.a WRG-a ne mijenja činjenicu da su štete pokrivene odobrenjem, bilo da su podvrgnute tom postupku ili ne, isključene iz pojma štete i stoga iz područja primjene nacionalnih odredbi koje prenose Direktivu o odgovornosti za okoliš u nacionalno pravo. U svakom slučaju, austrijska vlada nije navela da je predviđeno da gore navedena odredba bude u skladu sa zahtjevima iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama.

45. Štoviše, kada bismo pretpostavili da je postojanje odobrenja automatski u skladu sa standardima Okvirne direktive o vodama tako da je spriječena mogućnost pojave nepovoljnih utjecaja, Direktiva o odgovornosti za okoliš bila bi uvelike suvišna. Naime, materijalno područje primjene Direktive o odgovornosti za okoliš utvrđeno je njezinim člankom 3. U tom se članku navodi da se direktiva, s obzirom na štetu nanesenu vodama i štetu nanesenu zemljištu, primjenjuje na profesionalne djelatnosti navedene u Prilogu III., bez obzira na namjeru ili nepažnju. U skladu s uvodnom izjavom br. 8. Direktive o odgovornosti za okoliš te profesionalne djelatnosti, utvrđene pozivanjem na relevantno zakonodavstvo Unije, predstavljaju rizik za zdravlje ljudi ili za okoliš. Iz prirode navedenih

9 — Vidjeti presude od 4. svibnja 2016., Komisija/Austrija (C-346/14, EU:C:2016:322, t. 65. i 66.), i od 11. rujna 2012., Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias i dr. (C-43/10, EU:C:2012:560, t. 67.).

10 — Presuda od 1. srpnja 2015., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, (C-461/13, EU:C:2015:433, t. 50.)

djelatnosti proizlazi da će za mnoge od njih, ako ne i za sve, vjerojatno biti potrebno odobrenje. To je posebno slučaj kad je riječ o djelatnostima obuhvaćenima točkom 6. Priloga III. Direktivi o odgovornosti za okoliš, kojom je predviđeno da je za „uzimanje i ograđivanje vode […] potrebno prethodno odobrenje prema [Okvirnoj direktivi o vodama]”.

46. Sustavno tumačenje potvrđuje da uloga odobrenja u okviru Direktive o odgovornosti za okoliš ne može biti takva da općenito isključuje štetu koja je njime pokrivena iz opće definicije štete nanesene vodama. Kao što je navela Komisija, taj zaključak potvrđuje i članak 8. stavak 4. točka (a) Direktive o odgovornosti za okoliš.

47. Člankom 8. stavkom 1. Direktive o odgovornosti za okoliš načelno je utvrđeno da operater snosi troškove mjera sprečavanja i otklanjanja. Međutim, člankom 8. stavkom 4. Direktive o odgovornosti za okoliš predviđeno je da države članice mogu dopustiti operateru da ne snosi trošak mjera otklanjanja ako dokaže da nije postupio namjerno ili iz nepažnje u dva slučaja: (a) ako je događaj izrijekom dopušten; i (b) ako se nije smatralo vjerojatnim da će djelatnost prouzročiti štetu u okolišu u skladu sa stupnjem znanstvenih i tehničkih spoznaja u vrijeme njezina obavljanja.

48. Točno je da je člankom 8. stavkom 4. točkom (a) Direktive o odgovornosti za okoliš državama članicama dana mogućnost da uvedu „zaštitu” za operatere kako ne bi morali snositi troškove mjera sprečavanja i otklanjanja.

49. Međutim, ne može se smatrati da se člankom 4. stavkom 1. točkom (a) B-UHG-a prenosi članak 8. stavak 4. točka (a) Direktive o odgovornosti za okoliš.

50. Kao prvo, kako je Komisija pravilno navela, ništa iz dokumenata koji su dostavljeni Sudu ne upućuje na to da je Austrija odlučila unijeti tu mogućnost u svoje nacionalno pravo.

51. Kao drugo, čak i kada bi to bio slučaj, članak 4. stavak 1. točka (a) B-UHG-a ima mnogo širi doseg i područje primjene od puke „obrane” u rukama operatera koja im omogućuje da ne snose troškove mjera otklanjanja. Njime se iz pojma štete isključuje sva šteta nanesena vodama koja je pokrivena odobrenjem izdanim na temelju WRG-a, čime se sprečava da se odredbe Direktive o odgovornosti za okoliš u pogledu troškova mjera sprečavanja i otklanjanja uopće aktiviraju. Suprotno tome, člankom 8. stavkom 4. točkom (a) Direktive o odgovornosti za okoliš ne otklanjaju se obveze u pogledu troškova sprečavanja. Štoviše, odredbama koje se odnose na mjere sprečavanja i otklanjanja iz članaka 5. i 6. Direktive o odgovornosti za okoliš predviđeno je da nadležna tijela mogu odlučiti da će sama poduzeti mjere [11].

52. Kao treće, valja naglasiti dva posebna elementa članka 8. stavka 4. točke (a) Direktive o odgovornosti za okoliš: (i) dokaz o nepostojanju namjere ili nepažnje; i (ii) činjenicu da su emisija ili događaj izričito odobreni i u potpunosti u skladu s uvjetima danog odobrenja. Tekst članka 8. stavka 4. točke (a) Direktive o odgovornosti za okoliš jasno zahtijeva da operater mora „dokazati” oba ta elementa. To s druge strane jasno zahtijeva pojedinačnu analizu svakog slučaja tijekom koje je potrebno procijeniti namjeru ili nepažnju operatera i činjenicu da su „emisija ili događaj” u potpunosti u okviru opsega odobrenja. Čini se da članak 4. stavak 1. točka (a) B-UHG-a, koji se primjenjuje bez obzira na postojanje namjere ili nepažnje, nije u skladu s tim zahtjevima.

53. Stoga predlažem da odgovor na treće pitanje bude taj da se članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive o odgovornosti za okoliš protivi odredba nacionalnog prava koja općenito i automatski isključuje štetu koja ima značajan nepovoljni utjecaj na ekološko, kemijsko ili količinsko stanje ili ekološki potencijal predmetnih voda iz pojma štete u okolišu ako je ta šteta pokrivena odobrenjem izdanim u skladu s nacionalnim pravom.

11 — Vidjeti članak 5. stavak 3. točku (d) i stavak 4. te članak 6. stavak 2. točku (e) i stavak 3. Direktive o odgovornosti za okoliš. Vidjeti presudu od 9. ožujka 2010., ERG i dr. (C-379/08 i C-380/08, EU:C:2010:127, t. 88.).

C – Četvrto pitanje — upućivanje na članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama

54. U slučaju da se utvrdi da je „iznimka" iz članka 4. stavka 1. točke (a) B-UHG-a neusklađenom s člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive o odgovornosti za okoliš (kao što sam predložio u točki 53. ovog mišljenja), sud koji je uputio zahtjev pita mora li se izravno primijeniti članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama. U tom je pitanju implicitno sadržano pitanje je li na nacionalnom sudu da utvrdi jesu li ispunjeni kriteriji utvrđeni u toj odredbi kako bi utvrdio je li nastupila šteta u okolišu u smislu članka 2. stavka 1. točke (b) Direktive o odgovornosti za okoliš.

55. Moj kratak odgovor na ta dva konkretna pitanja koja je postavio nacionalni sud je „ne".

56. Kao prvo, slažem se s Komisijom da članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama nije izravno primjenjiv. Čak i da ostavimo po strani koliko je teško procijeniti što je jasno i precizno, ta odredba zasigurno nije bezuvjetna. Njezina primjena podređena je brojnim daljnjim provedbenim koracima, nizu kvalitativnih provjera, u pogledu kojih države članice nedvojbeno imaju široku diskrecijsku ovlast. Upućivanje na članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama sadržano u članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive o odgovornosti za okoliš ništa ne mijenja u pogledu te procjene.

57. Nepostojanje izravnog učinka članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama, bilo samostalno ili u okviru upućivanja iz članka 2. stavka 1. točke (b) Direktive o odgovornosti za okoliš, upućuje na negativan odgovor na drugi dio četvrtog pitanja koje je postavio sud koji je uputio zahtjev. Prema mojem mišljenju, nacionalni sud nije obvezan provesti samostalnu ocjenu kriterija iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama, čak i ako na njegovu primjenu upućuje članak 2. stavak 1. točka (b) Direktive o odgovornosti za okoliš [12].

58. Direktiva o odgovornosti za okoliš djeluje u tijesnoj vezi s ostalim instrumentima Unije vezanim uz okoliš. U uvodnoj izjavi 5. naveden je cilj jamstva ujednačenosti i pravilne sustavne primjene Direktive o odgovornosti za okoliš s obzirom na druge relevantne propise o okolišu te je istaknuta potreba primjene zajedničkih kriterija prilikom definiranja pojmova koji proizlaze iz drugih instrumenata prava zaštite okoliša Unije. Taj se cilj ujednačenosti ogleda u članku 2. stavku 5. Direktive o odgovornosti za okoliš, prema kojem pojam „vode" znači „sve vode na koje se primjenjuje [Okvirna direktiva o vodama]". Definicija štete nanesene vodama dalje odražava navedeno upućivanjem na posebne definicije iz Okvirne direktive o vodama, primjerice „količinsko stanje" i „ekološko stanje". Definicija „štete nanesene vodama" iz članka 2. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/35 također isključuje „nepovoljne utjecaje na koje se primjenjuje članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama". Iz zakonodavne povijesti proizlazi da je cilj upućivanja na tu iznimku u članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive o odgovornosti za okoliš upravo taj da se uzmu u obzir specifična ograničenja predviđena u Okvirnoj direktivi o vodama [13]. Ako je isključena povreda Okvirne direktive o vodama od strane države članice zbog toga što su ispunjeni strogi kriteriji iz članka 4. stavka 7., članak 2. stavak 1. točka (b) Direktive o odgovornosti za okoliš određuje da ne bi smjeli biti pokrenuti ni mehanizmi odgovornosti za okoliš iz Direktive o odgovornosti za okoliš.

12 — Temeljno pojmovno pitanje koje je možda ovdje vrijedno spomenuti glasi: treba li to da se odredba jedne direktive upućivanjem na odredbu direktive uključi u definicijski dio druge direktive i to da je nacionalni sud možda razmatra nazivati „izravni učinak"? Ili se ipak radi o tumačenju neodređenih pravnih pojmova u jednoj direktivi upućivanjem na odredbu druge direktive? Koliko god takva akademska rasprava bila intrigantna, ona je tek donekle važna za specifično pitanje koje je postavio nacionalni sud i za koje mi se čini da je koristan odgovor isti, neovisno o taksonomskoj kategoriji u koju se ovaj fenomen konačno svrsta.

13 — Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu, COM(2002)17 final, (SL 2002., C 151 E, str. 132).

59. Odstupanje od članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama primjenjuje se na nove modifikacije ili promjene ili nove djelatnosti održivog razvoja, ako je ispunjen niz kriterija i uvjeta [14]. Poštovanje tih zahtjeva može se zajamčiti jedino ocjenom različitih i ponajprije tehničkih parametara utvrđenih u Okvirnoj direktivi o vodama [15]. To, među ostalim, uključuje postojanje plana upravljanja riječnim slivom kojim se posebno utvrđuju razlozi tih modifikacija ili promjena. [16]

60. S institucijskog gledišta, članak 3. stavak 2. Okvirne direktive o vodama određuje da države članice osiguravaju odgovarajući administrativni ustroj za primjenu pravila iz direktive u svakom vodnom području, uključujući određivanje nadležnih tijela [17]. Okvirnom direktivom o vodama ne određuju se posebna tijela nadležna za osiguranje usklađenosti s kriterijima iz članka 4. stavka 7. Stoga je uloga nacionalnog provedbenog zakonodavnog okvira da definira posebne postupke i nadležna tijela kojima se povjerava zadaća osiguranja poštovanja primjene uvjeta iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama.

61. U spisu podnesenom Sudu nema ničega što bi upućivalo na to da Austrija nije prenijela članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama u nacionalno pravo, ni da ga nije pravilno prenijela [18]. U tim okolnostima u skladu s ustaljenom sudskom praksom zahtijeva se da bi, ako je direktiva prenesena, njezin učinak pojedinci trebali osjetiti prije svega preko prijelaznih i provedbenih mjera koje je donijela predmetna država članica [19].

62. Mogućnost primjene isključenja sadržanog u članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive o odgovornosti za okoliš temelji se na primjeni članka 4. stavka 7. Okvirne direktiva o vodama. Takva se primjena međutim provodi u skladu s odgovarajućim nacionalnim provedbenim odredbama i postupkom utvrđenim nacionalnim odredbama kojima se prenosi članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama. Stoga se ne može smatrati da su zbog definicije iz članka 2. stavka 1. točke (b) Direktive o odgovornosti za okoliš, upućivanjem na članak 4. stavak 7. Okvirne direktive o vodama, nacionalni sudovi obvezni ne uzeti u obzir postojeća nacionalna postupovna i institucijska uređenja koja su određena radi poštovanja obveza utvrđenih Okvirnom direktivom o vodama. To ne narušava mogućnost da odluke koje donesu ta tijela budu predmet sudskog nadzora.

63. Posljedično, predlažem da odgovor na četvrto pitanje bude kako slijedi: Članak 2. stavak 1. točka (b) Direktive o odgovornosti za okoliš treba tumačiti na način da za utvrđenje postojanja „štete u okolišu” nacionalni sud nije obvezan izravno primijeniti kriterije iz članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama ako ih nadležna tijela nisu ocijenila na temelju Okvirne direktive o vodama.

14 — Vidjeti točku 7. ovog mišljenja.

15 — Vidjeti Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (Zajedničku provedbenu strategiju za Okvirnu direktivu o vodama), - Smjernice br. 20. o iznimci od direktiva o okolišu, Tehničko izvješće 2009/027. Tehničke poteškoće povezane s provedbom i primjenom članka 4. stavka 7. Okvirne direktive o vodama rezultirale su imenovanjem ad hoc radne skupine za izradu nacrta smjernica o provedbi te odredbe, u okviru programa rada za 2016. - 2018. Zajedničke provedbene strategije za Okvirnu direktivu o vodama i Direktivu o poplavama.

16 — Članak 4. stavak 7. točka (b) Okvirne direktive o vodama

17 — Prema članku 3. stavku 8. Okvirne direktive o vodama države članice Komisiji dostavljaju popis svojih nadležnih tijela i pružaju informacije iz Priloga I. toj direktivi.

18 — Upravo suprotno, Komisija je navela da je ta odredba prenesena u nacionalno pravo, a to nije osporila nijedna stranka. Provedbena odredba sadržana je u članku 104.a (1) WRG-a, nakon njegove izmjene 2003. (BGBl, 2003. I. br. 82 od 29. kolovoza 2003.). Može se dodati da se presudom od 4. svibnja 2016., Komisija/Austrija, (C-346/14, EU:C:2016:322, t. 81.) daje primjer primjene takvih pravila u austrijskom pravu. U tom je predmetu sud odbio tužbu zbog povrede obveze koju je podnijela Komisija na temelju članka 4. stavaka 1. i 7. Direktive 2000/60. Postupak zbog povrede iz 2007. proizlazio je iz odluke predsjednika pokrajine Štajerske kojom je dano odobrenje za izgradnju hidroelektrane na rijeci Schwarze Sulm. Sud je utvrdio da su pri donošenju odluke uzeti u obzir svi uvjeti utvrđeni u članku 4. stavku 7. Direktive 2000/60 i da ih se s pravom moglo smatrati ispunjenima.

19 — Vidjeti, primjerice, presudu od 15. srpnja 1982., Felicitas Rickmers-Linie (C-270/81, EU:C:1982:281, t. 24.).

D – *Drugo pitanje — nositelji ribolovnog prava i procesna legitimacija*

64. Drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev glasi: protivi li se člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti o okolišu nacionalni propis koji osobama koje imaju ribolovno pravo brani provođenje postupka preispitivanja („postupci preispitivanja iz članka 13.”) u smislu članka 13. Direktive o odgovornosti za okoliš u odnosu na štetu u okolišu u smislu članka 2. točke 1. (b) te direktive?

65. Prema navodima suda koji je uputio zahtjev, člankom 11. stavkom 1. B-UHG-a predviđeno je da fizičke ili pravne osobe čija su prava povrijeđena zbog štete u okolišu mogu podnijeti pritužbu u pogledu okoliša. U članku 11. stavku 2. B-UHG-a navedena su prava koja se mogu tražiti: u vezi s vodom, točkom 2. te odredbe obuhvaćena su „postojeća prava u smislu članka 12. stavka 2. WRG-a”. Međutim, u članku 12. stavku 2. WRG-a ne spominju se prava osoba koje imaju ribolovno pravo. Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da doslovno tumačenje tih odredbi onemogućuje nositeljima ribolovnog prava da podnose pritužbe u pogledu okoliša s obzirom na štetu koja se odnosi na njihovo ribolovno pravo.

66. Austrijska vlada navela je da su dotične nacionalne odredbe u skladu s člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš. Činjenica da nositelji ribolovnog prava nisu izrijekom spomenuti u članku 12. stavku 2. WRG-a na koji upućuje članak 11. stavak 1. B-UHG-a obuhvaćena je marginom prosudbe koju države članice imaju na temelju te direktive.

67. Tužitelj i Komisija imaju suprotno mišljenje. Člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš isključuje se primjena nacionalnih odredbi kojima se onemogućuje nositeljima ribolovnog prava da sudjeluju u postupku preispitivanja iz članka 13. Ta kategorija nositelja prava obuhvaćena je člankom 12. stavkom 1. točkom (a) jer je „pogođena ili će vjerojatno biti pogođena” u smislu te odredbe. Komisija podredno tvrdi da su nositelji ribolovnog prava obuhvaćeni člankom 12. stavkom 1. točkom (c) Direktive o odgovornosti za okoliš.

68. Slažem se s tužiteljem i Komisijom. Smatram da su u članku 12. stavku 1. sadržane tri neovisne kategorije pojedinaca kojima na temelju nacionalnog prava mora biti priznata procesna legitimacija (1). Smatram da su nositelji ribolovnog prava „pogođeni ili će vjerojatno biti pogođeni” u smislu članka 12. stavka 1. točke (a) Direktive o odgovornosti za okoliš (2). Alternativno, moglo bi se smatrati da su nositelji ribolovnog prava obuhvaćeni člankom 12. stavkom 1. točkom (c) Direktive o odgovornosti za okoliš, ako tvrde da su im povrijeđena prava (3).

1. Odnos između pojedinih kategorija iz članka 12. stavka 1. Direktive o odgovornosti za okoliš

69. Člankom 13. stavkom 1. Direktive o odgovornosti za okoliš predviđen je pristup postupcima preispitivanja upućivanjem na članak 12. stavak 1. direktive. U članku 13. stavku 2. navodi se da direktiva ne dovodi u pitanje odredbe nacionalnog prava kojima se uređuje pristup pravosuđu. U članku 12. Direktive o odgovornosti za okoliš navode se kategorije fizičkih ili pravnih osoba koje su ovlaštene iznositi primjedbe koje se odnose na slučajeve štete u okolišu. U te tri kategorije spadaju osobe: (a) koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene štetom u okolišu; ili (b) koje imaju dovoljan interes u pogledu donošenja odluka o okolišu koje se odnose na štetu ili, alternativno, (c) koje se pozivaju na povredu prava ako je to preduvjet u upravnom postupovnom pravu države članice.

70. Koja je logična veza između tih triju kategorija? Osobito, je li država članica na temelju nacionalnog prava obvezna osigurati procesnu legitimaciju svim trima kategorijama ili može odabrati samo jednu od njih?

71. Komisija i tužitelj isticali su da osobe u svim gore navedenim kategorijama imaju koristi od prava utvrđenih u člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš. Upotrebom riječi „ili" i „alternativno" u članku 12. stavku 1. ne daje se državama članicama mogućnost da isključe bilo koju od tih kategorija.

72. Slažem se s tim. U članku 12. stavku 1. Direktive o odgovornosti za okoliš nabrajaju se tri kategorije fizičkih ili pravnih osoba koje, alternativno i autonomno, imaju procesnu legitimaciju. Time se uspostavljaju tri neovisna puta prema postupcima navedenim u člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš [20].

73. Treba naglasiti da se članak 12. stavak 1. Direktive o odgovornosti za okoliš razlikuje od drugih odredbi o pravu na pristup pravosuđu sadržanih u drugim direktivama Unije o okolišu [21]. Te odredbe, čiji je tekst oblikovan po uzoru na Arhušku konvenciju [22], općenito zahtijevaju da države članice u skladu sa svojim nacionalnim pravnim sustavima omoguće pripadnicima dotične javnosti pristup posebnim postupcima preispitivanja (općenito definiranima kao osobe koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene) ako: (i) imaju dovoljan interes; ili (ii) se pozivaju na povredu prava.

74. Te je odredbe Sud protumačio na način da sadržavaju alternativne mogućnosti u pogledu dopuštenosti tužbi. Države članice stoga su ovlaštene odabrati jednu od tih mogućnosti prilikom provedbe direktiva Unije [23].

75. Suprotno tome te koristeći drugačije pojmove, u članku 12. stavku 1. Direktive o odgovornosti za okoliš predviđene su tri kategorije osoba: (a), (b) i (c). Osobe u tim kategorijama „imaju pravo" dostaviti primjedbe i zahtijevati da nadležno tijelo djeluje. Stoga se člankom 12. stavkom 1. Direktive o odgovornosti za okoliš ne predviđaju različite mogućnosti prijenos za države članice. Umjesto toga, njime su predviđene tri mogućnosti u smislu pojedinačnih situacija, koje će biti prenesene u nacionalno pravo. Ako postoji konkretna situacija, osobe iz bilo koje od tih triju kategorija imaju procesnu legitimaciju na nacionalnoj razini, neovisno jedne o drugima.

76. Stoga, suprotno odredbama gore navedenih direktiva, kategorija predviđena u članku 12. stavku 1. točki (a) ne predstavlja „*chapeau*" zajednički preostalim dvjema mogućnostima. To je samostalna kategorija pojedinaca koje imaju pravo zahtijevati poduzimanje odgovarajućih radnji i pristup postupcima preispitivanja.

77. Ukratko, tekst odredbe članka 12. stavka 1. Direktive o odgovornosti za okoliš alternativan je kad je riječ o primjeni, ali kumulativan kad je riječ o prijenosu.

20 — Vidjeti u tom pogledu također Goldsmith, B. J. i Lockhart-Mummery, E., „The ELD's National Transposition", u Bergkamp, L. i Goldsmith B. J., The EUEnvironmental Liability Directive. A Commentary, Oxford University Press, 2013., str. 139.-159. str. 157.; Gouritin, A., *EU Environmental Law, International Environmental Law, and Human Rights Law. The Case of Environmental Responsibility*, Brill- Nijhoff, Leiden, Boston, 2016, str. 242.; Eliantonio, M., 'The Proceduralisation of EU environmental Legislation: International Pressures, Some Victories and Some Way to Go", *Review of European Administrative Law* 2015. (1), Vol. 8. str. 99. do 123.

21 — Primjerice, članak 16. Direktive 2008/1/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2008. o integriranom sprečavanju i kontroli onečišćenja (SL 2008., L 24, str. 8.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 26., str. 114.) stavljena izvan snage Direktivom 2010/75; članak 25. Direktive 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama (SL 2010., L 334, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 15., str. 159.); članak 11. Direktive 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 2012., L 26, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 27., str. 3.).

22 — Vidjeti članak 9. stavak 2. Konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, odobrene u ime Europske zajednice Odlukom Vijeća 2005/370/EZ od 17. veljače 2005. (SL 2005., L 124, str. 1.), (u daljnjem tekstu: Arhuška konvencija).

23 — Presude od 12. svibnja 2011., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, t. 38.); od 7. studenog 2013.Gemeinde Altrip i dr. (C-72/12, EU:C:2013:712, t. 38.); i od 16. travnja 2015., Gruber (C-570/13, EU:C:2015:231, t. 33. i 35.)

78. Naposljetku, činjenica da se kategorije ovlaštenih osoba iz članka 12. stavka 1. točke (b) i (c) Direktive o odgovornosti za okoliš mogu u određenim okolnostima preklapati s onima iz članka 12. stavka 1. točke (a), ne mijenja taj zaključak. U pogledu područja primjene, točno je da članak 12. stavak 1. točka (a) predstavlja najširu kategoriju. Međutim, sve dok se svakoj od tih triju kategorija može pripisati neovisno značenje i doseg, one predstavljaju tri različita logička skupa. Svakako se ne zahtijeva da moraju biti hermetički odvojene jedna od druge.

2. Članak 12. stavak 1. točka (a) Direktive o odgovornosti za okoliš

79. Ako nema upućivanja na nacionalno pravo, pojam osoba koje su „pogođene ili će vjerojatno biti pogođene" mora se tumačiti na autonoman i ujednačen način na razini Unije, uzimajući u obzir kontekst odredbe i cilj koji se želi postići [24]. U tom pogledu, kao što je Komisija pravilno istaknula, uobičajeno značenje riječi u ovom pojmu dovodi do zaključka da je pojam „pogođen[…]" definiran upućivanjem na stvarnu situaciju, za razliku od situacija iz članka 12. stavka 1. točaka (b) i (c). U okviru točaka (b) i (c) procesna legitimacija proizlazi iz pravne situacije (povreda prava) ili dovoljnog interesa u pogledu donošenja odluka. Primjena točke (a) ovisi o postojanju stvarne obuhvaćenosti konkretne situacije u kojoj se nalazi fizička ili pravna osoba [25].

80. Austrijska vlada tvrdi da su sporne nacionalne odredbe obuhvaćene marginom prosudbe koju države članice imaju na temelju članka 12. stavka 1. Direktive o odgovornosti za okoliš.

81. Ne slažem se s tim. Točno je da je u drugoj alineji članka 12. stavka 1. Direktive o odgovornosti za okoliš navedeno da države članice utvrđuju „dovoljan interes" i „narušavanje prava". Međutim, kako je pravilno naveo tužitelj, iako na temelju članka 12. stavka 1. točaka (b) i (c) države članice zadržavaju veliku marginu prosudbe, to nije tako u slučaju članka 12. stavka 1. točke (a), za koju to ne vrijedi.

82. Taj zaključak ne mijenja ni članak 13. stavka 2. Direktive o odgovornosti za okoliš, prema kojem ta direktiva ne dovodi u pitanje odredbe nacionalnog prava kojima se uređuje pristup pravosuđu. Nacionalnim odredbama kojima se uređuje pristup pravosuđu ne može se uskratiti pristup postupcima preispitivanja osobama kojima je dana procesna legitimacija na temelju kriterija koji su autonomno utvrđeni u članku 12. stavku 1., na koji upućuje članak 13. stavak 1. To je u skladu s potrebom očuvanja djelotvornosti odredaba direktive vezanih uz pravna sredstva.

83. Navedeno potkrjepljuju tri dodatna argumenta. Kao prvo, u članku 12. stavku 1. točki (a) oblikovan je široko. Kako je potvrđeno u uvodnoj izjavi 25., osobe koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene trebale bi imati pravo zatražiti od nadležnih tijela da poduzmu odgovarajuće radnje. Te iste osobe trebale bi imati pristup postupcima radi preispitivanja odluka, radnji ili propuštanja djelovanja nadležnih tijela (članak 13. stavak 1. i uvodna izjava 26. Direktive o odgovornosti za okoliš). Zapravo su jedno od glavnih postignuća Direktive o odgovornosti za okoliš široke mogućnosti koje ona daje fizičkim i pravnim osobama u pogledu zahtijevanja djelovanja i ostvarivanja prava na pravno preispitivanje nedjelovanja nadležnih tijela [26].

24 — Vidjeti primjerice presudu od 11. travnja 2013., Edwards i Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, t. 29. i navedenu sudsku praksu).

25 — Sud je izjavio da, kad je riječ o odredbama prava zaštite okoliša Unije koje su dovoljno precizne i bezuvjetne, fizičke ili pravne osobe na koje se izravno odnose određeni rizici moraju imati mogućnost podnijeti tužbu pred nadležnim sudovima. Vidjeti, po analogiji, presude od 25. srpnja 2008., Janecek (C-237/07, EU:C:2008:447, t. 39. i 42.), i od 26. svibnja 2011., Stichting Natuur en Milieu i dr. (C-165/09 do C-167/09, EU:C:2011:348, t. 100.).

26 — Vidjeti u tom pogledu Winter, G., Jans, J. H., Macrory, R. i Krämer, L., „Weighing up the EC Environmental Liability Directive", Journal of Environmental Law 20(2), 2008, str. 163.-191., str. 171.

84. Kao drugo, odredbe iz Direktive o odgovornosti za okoliš kojima se uređuje pristup pravosuđu moraju se tumačiti u skladu s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i načelom djelotvornosti. Postupovnim pravilima o tužbama radi zaštite prava pojedinaca na temelju prava Unije ne smije se onemogućiti ili prekomjerno otežati ostvarivanje tih prava u praksi [27].

85. Kao treće, članak 13. Direktive o odgovornosti za okoliš također bi se trebao tumačiti s obzirom na članak 9. stavak 3. Arhuške konvencije, u skladu s kojim je svaka stranka Konvencije: „dužna osigurati pripadnicima javnosti, koji udovoljavaju mjerilima, ako ih ima, utvrđenima domaćim zakonodavstvom, pristup administrativnim ili sudbenim postupcima kojima se osporavaju činjenja i nečinjenja privatnih osoba i tijela vlasti koji su u suprotnosti s odredbama domaćega zakonodavstva koje se odnose na okoliš” [28].

86. Sud je izjavio da će nacionalni sudovi „koliko je to moguće, tumačiti postupovno pravo koje se odnosi na uvjete koji se moraju ispuniti za podnošenje upravnog ili pravnog sredstva u skladu s ciljevima članka 9. stavka 3. Arhuške konvencije i s ciljem djelotvorne sudske zaštite prava dodijeljenih pravom Unije” [29]. Čak i ako ta odredba omogućuje široku marginu prosudbe [30], Odbor za usklađivanje s Arhuškom konvencijom izjavio je da bi pristup postupcima preispitivanja trebao biti pretpostavka, a ne iznimka [31]. Smatram da se potreba da se postupovna pravila tumače u skladu s ciljevima iz članka 9. stavka 3. Arhuške konvencije zahtijeva i s obzirom na pravila prava Unije koja, kao i članak 13. stavak 1. u vezi s člankom 12. stavkom 1. Direktive o odgovornosti za okoliš, uređuju procesnu legitimaciju fizičkih i pravnih osoba u postupcima preispitivanja.

87. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, i ovisno o činjenicama koje utvrdi nacionalni sud u svakom pojedinom slučaju, proizlazi da nositelj ribolovnog prava prima facie spada u kategoriju osoba koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene štetom nanesenom vodama u smislu članka 12. stavka 1. točke (a) Direktive o odgovornosti za okoliš.

88. Budući da ništa ne upućuje na to da bi na prijenos te odredbe u nacionalno pravo utjecala druga nacionalna odredba (što treba utvrditi nacionalni sud), prijenos članaka 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš člankom 11. stavka 1. B-UHG-a je nepotpun. Naime, on daje pristup postupcima preispitivanja fizičkim ili pravnim osobama čija prava – definirana nacionalnim pravom – mogu biti povrijeđena štetom u okolišu, a taj pristup ne daje osobama koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene štetom u okolišu nanesenom vodama u smislu članka 12. stavka 1. točke (a) – kao što su nositelji ribolovnog prava.

89. Zaključno, smatram da bi na drugo pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev trebalo odgovoriti kako slijedi: Članku 12. stavku 1. točki (a) i članku 13. Direktive o odgovornosti za okoliš protivi se nacionalni propis koji osobama koje imaju dozvolu za ribolov brani provođenje postupka preispitivanja u smislu članka 13. te direktive u odnosu na štetu u okolišu u smislu članka 2. točke 1. (b) Direktive o odgovornosti za okoliš.

27 — Vidjeti u tom smislu presude od 8. ožujka 2011., Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125, t. 49.), i od 11. travnja 2013., Edwards i Pallikaropoulos (C-260/11, EU:C:2013:221, t. 33.).

28 — Arhuška konvencija ne spominje se u Direktivi. Međutim, činjenica da je namjera bila da članci 12. i 13. budu sastavljeni u skladu s Arhuškom konvencijom očita je iz raznih dokumenata koji su prije doneseni (vidjeti primjerice Bijelu knjigu o odgovornosti za okoliš COM(2000)66 final; dokumente Vijeća 14289/02 i 7606/03; Komunikaciju Komisije u skladu s drugim podstavkom članka 251. stavka 2. Ugovora o EZ-u o zajedničkom stajalištu Vijeća o donošenju Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu SEC(2003)1027 final; Izvješće o prijedlogu direktive o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu – Odbor za pravna pitanja i unutarnje tržište Europskog parlamenta A50145/2003. U Smjernicama za provedbu Arhuške konvencije, str. 197., se smatra da se člankom 13. Direktive o odgovornosti za okoliš provodi članak 9. stavak 3. Arhuške konvencije.

29 — Vidjeti presudu od 8. ožujka 2011., Lesoochranárske zoskupenie (C-240/09, EU:C:2011:125, t. 51.).

30 — Vidjeti presudu od 13. siječnja 2015., Vijeće i Komisija/Stichting Natuur en Milieu i Pesticide Action Network Europe (C-404/12 P i C-405/12 P, EU:C:2015:5, t. 51.).

31 — Arhuška konvencija, Smjernice za provedbu, Ujedinjeni narodi, 2. izdanje, 2014., str. 198., kojima se upućuje na komunikaciju ACCC/C/2005/11, (Belgija) (ECE/MP.PP/C.1/2006/4/Add.2, t. 35). Iako taj dokument nema obvezujuću snagu, „može ga se uzeti u obzir”. Vidjeti primjerice presudu od 16. veljače 2012., Solvay i dr. (C-182/10, EU:C:2012:82, t. 28.).

3. Članak 12. stavak 1. točka (c) Direktive o odgovornosti za okoliš

90. Međutim, čak i kada bi Sud smatrao da se članak 12. stavak 1. točka (a) Direktive o odgovornosti za okoliš ne odnosi na nositelje ribolovnog prava ili da kategorija „osoba koje su pogođene ili će vjerojatno biti pogođene" ne predstavlja samostalnu kategoriju, smatram da bi zaključak bio isti i na temelju članka 12. stavka 1. točke (c) Direktive o odgovornosti za okoliš. Stoga u ostatku ovog dijela kratko prikazana alternativna analiza na temelju članka 12. stavka 1. točke (c) Direktive o odgovornosti za okoliš.

91. Članak 12. stavak 1. točka (c) Direktive o odgovornosti za okoliš odnosi se na fizičke ili pravne osobe „koje se pozivaju na povredu prava ako je to preduvjet u upravnom postupovnom pravu države članice".

92. Točno je da članak 12. stavak 1. Direktive o odgovornosti za okoliš ostavlja državama članicama da utvrde što predstavlja „povredu prava". To upućivanje na nacionalno pravo nesumnjivo predstavlja priznanje margine prosudbe koju imaju države članice [32].

93. Međutim, treba podsjetiti da, u skladu sa sudskom praksom Suda, tumačenje odredbi koje se odnose na pojam „povrede prava", koji odražava pojmove iz članka 9. stavka 2. Arhuške konvencije, ta diskrecijska ovlast nije apsolutna [33]. Doista, člankom 9. stavkom 2. Arhuške konvencije ograničava se margina prosudbe država članica u određivanju pravila za podnošenje tužbi ako se tom odredbom nastoji postići cilj osiguravanja „širokog pristupa pravosuđu" [34]. Posljedično, Sud je zauzeo stajalište da se odredbe koje se odnose na pristup pravosuđu ne bi trebale tumačiti usko [35].

94. Smatram da činjenica da upućivanje na cilj osiguranja „širokog pristupa pravosuđu" nije izrijekom naveden u članku 12. stavku 1. Direktive o odgovornosti za okoliš ne vodi drugačijem zaključku. Doista, razmatranja iz točaka 84. do 86. ovog mišljenja primjenjiva su i u pogledu tumačenja članka 12. stavka 1. točke (c) Direktive o odgovornosti za okoliš.

95. Stoga se slažem s Komisijom: margina prosudbe ostavljena državama članicama u pogledu članka 12. stavka 1. točke (c) ne može se tumačiti tako da dopušta da se cijele skupine nositelja prava isključe od izvršavanja prava koja su im dodijeljena člancima 12. i 13. Direktive o odgovornosti za okoliš. Upućivanje na nacionalno pravo radi utvrđenja toga što predstavlja „povredu prava" omogućuje državama članicama da uvedu postupovne i materijalne uvjete za definiranje tog pojma [36]. No definiranje uvjeta nešto je potpuno različito od isključivanja velikih skupina osoba za čija je prava posebno vjerojatno da će biti povrijeđena [37].

96. Gore navedeno rasuđivanje očito se primjenjuje na nositelje ribolovnog prava u vezi sa štetom u okolišu nanesenom vodama. To je tim više tako u ovom predmetu jer je tužitelj pojasnio na raspravi da je nositelj isključivog ribolovnog prava na području na koje se njegova tužba odnosi.

32 — Vidjeti po analogiji presudu od 12. svibnja 2011., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, t. 55.), od 7. studenoga 2013.Gemeinde Altrip i dr. (C-72/12, EU:C:2013:712, t. 50.), i od 16. travnja 2015., Gruber (C-570/13, EU:C:2015:231, t. 38.). Vidjeti također u tom smislu presudu od 15. listopada 2015., Komisija/Njemačka (C-137/14, EU:C:2015:683, t. 32. i 33.).

33 — Presuda od 16. travnja 2015., Gruber (C-570/13, EU:C:2015:231, t. 39.)

34 — Vidjeti u tom smislu presudu od 8. studenoga 2016., Lesoochranárske zoskupenie VLK (C-243/15, EU:C:2016:838, t. 58.).

35 — Vidjeti, po analogiji, presudu od 16. travnja 2015., Gruber (C-570/13, EU:C:2015:231, t. 40.).

36 — Vidjeti, primjerice, presude od 7. studenoga 2013., Gemeinde Altrip i dr. (C-72/12, EU:C:2013:712, t. 50. i sljedeće točke), i od 12. svibnja 2011., Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, t. 45.), u kojima se tumači pojam „povreda prava" iz članka 10.a Direktive Vijeća 85/337/EEZ od 27. lipnja 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL 198., L 175, str. 40.) (sada članak 11. Direktive 2011/92). Vidjeti također presudu od 15. listopada 2015., Komisija/Njemačka (C-137/14, EU:C:2015:683, t. 30. do 35.).

37 — Vidjeti, u tom smislu, presudu od 16. travnja 2015., Gruber (C-570/13, EU:C:2015:231, t. 42. i sljedeće točke.

V – **Zaključak**

97. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na sljedeći način odgovori na pitanja koja mu je postavio Verwaltungsgerichtshof (Upravni sud, Austrija):

(1) Direktiva 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu primjenjuje se na štetu u okolišu nanesenu vodama koju tijekom neprekinutog rada postrojenja uzrokuje događaj ili iznenadni događaj koji je nastupio nakon datuma iz članka 19. stavka 1. direktive, čak i ako je za postrojenje izdano odobrenje za rad te je ono pušteno u pogon prije tog datuma.

(2) Članku 2. stavku 1. točki (b) Direktive 2004/35 protivi se odredba nacionalnog prava koja općenito i automatski isključuje štetu koja ima značajan nepovoljni utjecaj na ekološko, kemijsko ili količinsko stanje ili ekološki potencijal predmetnih voda iz pojma štete u okolišu ako je ta šteta pokrivena odobrenjem izdanim u skladu s nacionalnim pravom.

(3) Članak 2. stavak 1. točku (b) Direktive 2004/35 treba tumačiti na način da za utvrđenje postojanja „štete u okolišu” nacionalni sud nije obvezan izravno primijeniti kriterije iz članka 4. stavka 7. Direktive 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike ako ih nadležna tijela nisu ocijenila na temelju Direktive 2000/60/EZ.

(4) Članku 12. stavku 1. točki (a) i članku 13. Direktive o 2004/35/EZ protivi se nacionalni propis koji osobama koje imaju dozvolu za ribolov brani provođenje postupka preispitivanja u smislu članka 13. te direktive u odnosu na štetu u okolišu u smislu članka 2. točke (b) Direktive 2004/35/EZ.